

Smernice za spasavanje predmeta u slučaju poplave

Centar za preventivnu konzervaciju "*Dijana*"
Centralni institut za konzervaciju u Beogradu
Terazije 26
11000 Beograd
telefon: 011/ 3623 042
faks: 011/ 3626 346

OPŠTE NAPOMENE

NEMOJTE ULAZITI U ZGRADU sve dok je obezbeđenje ili služba za vanredne situacije ne proglašeni bezbednom.

Ukoliko uočite oštećenja električnog sistema: varnice, polomljene/spržene žice, miris zapaljene izolacije isključite dovod struje na glavnom prekidaču ako mu se može pristupiti bez rizika ili obavestite nadležne službe.

Ukoliko osetite miris gasa ili čujete šišteći zvuk, otvorite prozor i napustite zgradu. Isključite gas na glavnom prekidaču i obavestite nadležnu službu.

Okupite zaposlene na bezbednom mestu radi raspodele zadataka i utvrđivanja prioriteta za spasavanje. Formirajte dovoljno veliki tim radi obavljanja zadataka.

Odredite bezbedan prostor za spasavanje sa ventilatorima, stolovima, policama, plastičnim prekrivačima, materijalima za sušenje i čistom vodom.

Obavestite zvanične službe za vanredne situacije o obimu štete. Kontaktirajte srodne institucije ili stručna udruženja za pomoć.

Kontaktirajte službe koje mogu da obezbede generatore, zamrzivače, odvlaživače ili hladnjače.

Nemojte ulaziti u zgradu bez zaštitne odeće, rukavica, šlema i odgovarajuće maske.

Identifikujte opasnosti od oštećenih konstrukcija i popravite ih. Poduprite police. Uklonite otpad i šut sa poda.

Otvoriti prozore, radi cirkulacije vazduha i uključiti ventilatore i odvlaživače ukoliko ih posedujete da bi se snizila relativna vlažnost. Ukoliko je napolju toplo uključite klima uređaje na najnižu temperaturu.

Ukonite višak vode i prospite vodu iz predmeta; ukonite mokre tepihe i mokr nameštaj.

Ukoliko je sve natopljeno koristite komercijalne odvlaživače, osim u istorijskim zgradama.

Nabavite potrebne zalihe (krpe, upijajući papir, kuhinjski ubrusi, peškire, ventilatore, površine za rad, podloge, kutije, ručne lampe, zaštitnu opremu itd.).

Nemojte pomerati predmete bez prethodnog dokumentovanja njihovog stanja.

Koristiti fotoaparate video kameru za dokumentovanje zatečenog stanja zbirke i zgrade. Uverite se da su zapisi jasni i da pružaju uvid u oštećenja. Dopunite kvalitetnijim fotografijama ukoliko je potrebno.

Svaki korak procedure spasavanja dokumentujte audio, vizuelnim i pisanim podacima.

PRONALAZENJE PREDMETA I ZAŠTITA

Neoštećene predmete nemojte pomerati ukoliko je okruženje stabilno i ta oblast bezbedna. Ukoliko nije, pomerite ih u bezbedan deo, sa kontrolisanim okruženjem.

Ukoliko ne postoji deo zgrade koji je suv, zaštitite sve predmete plastičnom folijom.

Kada pomerate predmete prioritet su vam neoštećeni i predmeti koji su pozajmljeni. Odvojite oštećene od neoštećenih predmeta.

Dok spasavanje ne otpočne trudite se da održite svaku grupu predmeta u zatečenom stanju; npr: održavajte mokre predmete mokrim, suve suvim i vlažne predmete vlažnim.

Pronađite sve fragmente polomljenih predmeta i obeležite ih.

Svakodnevno proveravajte da li ima pojave buđi na predmetima. Ukoliko je ima, pažljivo rukujte predmetima i izolujte ih.

PRIORITETI TOKOM SPASAVANJA

Ustanovite prioritete za spasavanje prema grupi materijala a ne pojedinačno. U bibliotekama, podela se može izvršiti po tematskim celinama ili šiframa, u arhivima po evidenciji, a u muzejima po materijalu.

Prilikom zaštite i spasavanja najpre se usredsredite na:

- ključne institucionalne informacije (evidencije zaposlenih i knjigovodstvene evidencije, pristupne liste, liste polica i rezervne baze podataka,
- pozamljene predmete od pojedinaca ili drugih institucija,
- zbirke koje u najvećoj meri odgovaraju misiji institucije,
- zbirke koje su jedinstvene, najviše korišćene, najznačajnije za istraživački rad, najreprezentativnije za određenu tematsku oblast, teško zamenljive ili najvrednije,
- predmete koji su skloni kontinualnom propadanju, ukoliko se odmah ne tretiraju,
- materijale kod kojih će spasavanje biti najefikasnije.

1. PRIRODNJAČKE ZBIRKE

- Koristiti maske i zaštitnu odeću pri rukovanju sa ugroženim zbirkama, jer mogu da sadrže toksične materijale.

Životinjska koža i preparirane životinje:

- Izbegavati direktno rukovanje, sušiti postepeno na vazduhu ili ih zamrznuti.

Botanički primerci:

- Ispirati ih samo ukoliko je neophodno. Umetnuti suve listove papira između stranica herbarijuma i sušiti na vazduhu; ukoliko je moguće koristiti prese.
- Otvoriti kutije sa primercima i postepeno ih sušiti na vazduhu.

Zbirke čuvane u tečnosti:

- Staviti primerke u zatvorene polietilenske kutije sa malom količinom alkohola.

Geološki primerci:

- Isprati i osušiti na vazduhu. Pojedine primerke bi trebalo osušiti brzo, konsultovati konzervatora.

Paleontološki primerci:

- Isprati i osušiti na vazduhu.
- Tokom sušenja, fragilne primerke i one sa starim konzervatorskim tretmanima trebalo bi povezati trakama. Traku od predmeta odvojiti umetanjem voskiranog ili papira za pečenje.

2. URAMLJENA UMETNIČKA DELA

Slike:

- Pažljivo izvaditi dela iz ukrasnih ramova, na sigurnom i suvom mestu. Ne skidati platna sa blind ramova.
- Mokre slike držati horizontalno na podupiračima, naslikanu stranu okrenuti nagore, tako da ništa ne dodiruje površinu.
- Izbegavajte direktnu sunčevu svetlost.

Zastakljena umetnička dela na papiru i fotografije:

- Izvaditi delo iz rama na sigurnom i suvom mestu.
- Ukoliko je slika zalepljena za staklo, ostaviti je da se osuši tako da staklena površina bude dole.
- Ukoliko nije, osušiti sliku postepeno licem na gore tako da ništa ne dodiruje površinu.

3. FOTOGRAFIJE

- Odvojiti od plastične/papirne ambalaže ili rama. Sačuvajte sve informacije o fotografijama.
- Ukoliko je potrebno, pažljivo isperite hladnom, čistom vodom.
- Ne dodirivati i ne sušiti (brisati, ni upijati) površinu fotografije.
- Sušenje na vazduhu: Okačiti ih štipaljka tako da one dodiruju površine na kojima nema slike ili položiti na apsorbujući papir. Paziti da fotografije ne dodiruju druge površine ili da se međusobno ne dodiruju.
- Ukoliko postoji veliki broj koje su za hitnu intervenciju:
 1. Sve fotografije, osim istorijskih, držati u posudi sa čistom vodom, ne duže od 48h. Osušiti ih na vazduhu.
 2. Zamrznuti ih. Ukoliko je moguće, između svake fotografije umetnite voskirani ili papir za pečenje.
 3. Nemojte zamrzavati negative na staklu.

4. KNJIGE I PAPIR

Knjige:

- Ukoliko je ispiranje neophodno, knjigu držati zatvorenu.
- Ukoliko su mestimično mokre ili vlažne, postavite ih na gornje ili donje ivice korice, otvorene pod uglom od 90°, sušite na vazduhu.
- Ukoliko su veoma mokre, položiti ih na ravnu čistu površinu, umetnuti apsorbujući materijal između listova na manje od 20% knjige, zameniti materijal kada se ovlaži.
- Ukoliko ima previše knjiga za sušenje u 48 sati:
 1. Umotati ih u voskirani ili papir za pečenje.
 2. Spakovati ih sa hrbtom na dole u čvrste kutije.
 3. Zamrznuti ih.

Papir:

- Pojedinačna listove ili male hrpe visine do 1 cm, sušiti na vazduhu ravno položene. Umetnuti apsorbujući papir između listova i zameniti ga kad se ovlaži.
- Ne odmotavati i ne razdvajati mokre listove para.
- Ukoliko je mnogo primeraka za sušenje:
 1. Umetnuti između svakog ili više listova papira, voskirani ili papir za pečenje.
 2. Papir ili dokumenta spakovati u čvrste kutije i osigurati ih u vertikalnom položaju. Kutije popuniti do 90% kapaciteta.
 3. Zamrznuti ih.

5. ELEKTRONSKI ZAPISI

Opšte preporuke:

- Izbegavati grebanje površina
- Koristiti destilovanu ili veoma čistu vodu za ispiranje
- Kontaktirati specijalizovanu kompaniju za spasavanje podataka

Audio/Video kasete:

- Kasete može sačuvati traku suvom i čistom. Ukoliko je kasete ipak oštećena:
 1. Rasklopiti kasetu i izvaditi traku.
 2. U čistoj mlakoj vodi isprati prljavu traku bez odmotavanja.
 3. Postaviti je vertikalno na apsorbujući materijal da se osuši.
 4. Sklopiti je i presnimiti.

Diskete:

- Izvaditi disketu iz pakovanja i oprati je u čisto destilovanoj vodi.
- Obrisati je fino tkanom krpom koja ne ostavlja tragove ili dlačice.
- Ubaciti disketu u novo pakovanje i presnimiti je.
- Zamrznuti diskete koje se ne mogu osušiti za 72 sata

CD/DVD

- Izvaditi iz kutija i isprati.
- Sušiti ih vertikalno na postolju.
- Diskove ne zamrzavati.

6. TEKSTIL

- Obezbediti adekvatnu fizičku potporu prilikom prenošenja teških tekstilnih predmeta.
- Ne odmotavati mokre osetljive materijale. Ne slagati mokre tkanine na gomilu.
- Isprati i prosušiti materijale, koristeći čiste peškire/pamučne krpe za upijanje viška vode.
- Osigurati i postaviti svaki vlažan tekstilni predmet u njegov originalni oblik.
- Sušiti tekstil u zatvorenom prostoru koristeći klima uređaje/ventilatore.
- Ukoliko se tekstilni predmeti ne mogu osušiti za 48 sati, odvojiti ih voskiranom ili papirom za pečenje, da bi se izbeglo prenošenje boje. Zatim ih spakovati ravno i zamrznuti ih.

7. NAMEŠTAJ**Nameštaj od drveta:**

- Isprati pažljivo ili vodu sa površina pokupiti sunđerom. Upiti višak vode krpama. Postepeno sušiti na vazduhu.
- Pregledati slikane površine. Ako se bojene slojeve ljušta ili je nabubrio, postepeno sušiti na vazduhu, bez uklanjanja prljavštine ili vlage.
- Tokom sušenja furnir pričvrstite koristeći tegove ili stege. Između stega i furnira postavite zaštitni sloj.
- Politure mogu postati beličaste, što ne zahteva hitnu intervenciju.

Tapacirani nameštaj:

- Oprati prljavštinu.
- Ukloniti jastuke, sedišta i druge odvojive delove.

- Umotati mebl štof u obloge (papire, krpe, peškire..) da bi se osušio a materijal za oblaganje zamenite kad se ovlaži.
- Pokupiti vodu apsorbujućim materijalom sa drvenih delova i postepeno sušiti na vazduhu.

8. KERAMIKA/METAL/KAMEN

Keramika:

- Identifikovati tip keramike i posavetovati se sa konzervatorom o procedurama za sušenje.
- Ukoliko je keramika polomljena, napukla ili ima ostatke minerala ili starih tretmana, postaviti je u čistu providnu polietilensku kesu dok ne dodje na konzervatorski tretman. Zatvorite kesu i nadgledajte pojavu buđi.

Kamen:

- Ukoliko je glatke površine, obrišite pažljivo. Sušite na vazduhu.
- Ukoliko je neravne površine ili ima apliciranu dekoraciju, ne brisati. Sušiti na vazduhu, na plastičnoj podlozi ili čistom peškiru.

Metal:

- Prilikom rukovanja koristiti rukavice.
- Isprati, upiti sunđerom i obrisati metalni predmet. Sušiti na vazduhu.
- Ako predmet ima zaštitni premaz ne čistiti. Sušiti na vazduhu a površine koje se ljuspaju držati horizontalno.

9. ORGANSKI MATERIJALI

Koža:

- Isprati ili sunđerom ukloniti prljavštinu uz pomoć čiste vode.
- Procediti i pokupiti apsorbujućim materijalom višak vode.
- Obmotati peškirim ili čistim papirom da ne bi došlo do deformacije oblika.
- Sušiti na vazduhu. Povremeno promrdajte obojeno krzno dok se suši, da bi ostalo fleksibilno.

Korpe:

- Isprati.
- Ocediti i pokupiti apsorbujućim materijalom višak vode.

- Napuniti čistim materijalom (papirima, peškirim, pamučnim krpama) da bi se zadržao oblik i da bi se upile mrlje. Prekriti čistim peškirim. Sušiti postepeno na vazduhu.
- Menjati redovno apsorbujući materijal.

Kost, školjke i slonovača:

- Isprati.
- Ocediti i pokupiti apsorbujućim materijalom višak vode.
- Staviti na upijajući papir, na nerđajuće podloge. Sušiti postepeno na vazduhu.